KORTE BESCHRYVING

VAN

'T KONINGLYKE

LUSTHUIS

'T LOO.

KORTE BESCHRYVING

BENEVENS EENE

NAAUWKEURIGE

AFBEELDING

EN VERDERE

GEZICHTEN,

VAN

'T KONINGLYKE

LUSTHUIS

'T LOO,

OP DE VELUWE

IN

GELDERLAND.

Te AMSTELDAM,

By G. W. VAN EGMOND, Boekverkooper op 't Cingel, over de Appelmarkt.

MDCCLXXXVI.

Nederland mag men met recht tellen onder die oorden des werelds, welke door de Natuur by uitneemendheid begunstigd zyn: alle deszelfs voorrechten optenoemen zoude ons voorgenomen plan en bestek te buiten gaan, alleenlyk behoeven wy hier te spreeken van deszelfs aangenaame ligging; de *Nederlanders* zyn inderdaad te veel daaraan gewoon, en zyn te beschuldigen dat zy de byzondere gunstige ligging van hun Land niet genoeg bewonderen —— zy bewyzen onwederspreekelyk den aart van den mensch, by eene andere gelegenheid door ons dus uitgedrukt:

Gewoonte stopt het oor, zy sluit het oog, verëelt
De tong, die gaarne wordt gestreeld;
't Gevoel, de smaak, 't schynt all' te sterven,
Moet men het ongewoone derven.

De vreemdeling getuigt met de uiterste bewondering van de gunsten door de Natuur aan *Nedetland* verleend, en byzonderlyk aan *Gelderland*; dit is ongetwyfeld het aangenaamste gedeelte van gantsch de *Nederlanden;* vruchtbaar in 't voordbrengen van allerleie graanen, peulvruchten, moeskruiden en boomooft: op verscheidene plaatsen, en byzonderlyk in de *Betuwe*, worden slagtbeesten en melkkoeien geweid, welken in vetheid en schoonheid alle anderen van hunne soort te boven gaan: en in die geringe streeken welken eenigzins dor, hei- en zand-achtig zyn, (eenige van dezulken worden voornaamlyk op de *Veluwe* gevonden,) is de Natuur weder overvloedig geweest, in het schenken van heuvels en bosschaadjen, welken den *Gelderschen Adel* de schoonste gelegenheid tot de jagt geeven; want er valt overvloed van wild, en allerlei gevogelte: de lucht is er gemaatigd, zuiver en gezond;

waarvan de inwooners, over het algemeen genomen, de sterkste bewyzen opleveren; zy zyn gezond, vast, sterk, en frisch van gelaat; van *Duitschen afkomst* zynde, komen zy in aart en gewoonten, veel met de *Duitschen* overeen, en zyn van derzelver deugden en ondeugden, maar vooral van de eerstgemelden, niet ontbloot; zy worden beschreeven te zyn, moedig, dapper, trouw en openhartig; uit hunnen aart zyn zy tot den oorlog genegen, waarin zy ook van overoudene tyden af geoefend zyn geworden; zy hebben 't Vaderland verscheidene braave Veldoversten voordgebragt; zy zyn eerzuchtig en korsel, inderdaad twee gewoone eigenschappen van dappere lieden: de friesche Veldoverste, de beruchte *lange* PIER, beschryft hen als kloekmoedig, onbevreesd, gelukkig in den kryg, en rap ter hand, welke beschryving zeer overeenkomt met den inhoud van het vierregelig versje, het welk den *Geldersman* duidelyk afmaalt; zie hier hetzelve:

Hoog van moed,
Klein van goed,
Een zwaard in de hand,
Is 't wapen van Gelderland.

In dit verrukkelyke oord, bewoond door zulk een achtenswaardig volk, ligt dan het voorwerp van onze beschryvinge, naamlyk 't vorstlyke lusthuis *'t Loo*, het welk den leezer, op de volgende plaaten, geheel en stukswys, voorgesteld wordt; zynde deeze overheerlyke kunststukken vervaardigd door den alom beroemden ROMEIN DE HOOGE.

't *Loo* waarvan wy hier spreeken moet onderscheiden worden van 't zogenaamde *Heeren Loo*, eene geweezene Commandery van de *Duitsche Orde*, by *Harderwyk*, waarvan thans echter geen ander overblyfzel is dan eene aanzienlyke boerenwooning; boven welker ingang het hoofd van JOHANNES DEN DOOPER, het teken der gemelde *Duitsche orde*, afgebeeld staat — Nog moet dit vorstlyk *Loo* onderscheiden worden van *'t Huis te Loo*, waarvan een adelyk *Hol-*

landsch Geslacht den naam plag te draagen, en welk huis naderhand bezeten werd, door zekeren Heer POTTER, die VAN LOO bygenaamd werdt: na deeze bezitter kwam het aan de BRASSERS, en van hun werd het een eigendom van den Heere JOHAN ISENHOUT VAN NES, Burgemeester van *Leiden*, die het met een aanzienlyk gedeelte lands vergrootte; dit *Huis te Loo* ligt onder *Voorburg* by *'sGravenhaage*; heeft verscheiden erfpachten, op huizen en landen in 't *Voorburger Ambacht*, waaraan het recht verknocht is, dat zy stipt op *St. Laurensdag* betaald moeten worden; mits aan de deelgenooten kost en drank te verschaffen, het welk voor deezen een vrolyken dag is; ten minsten moet ieder op twee of drie stuivers gerekend worden: Heer DIRK VAN NES, broeders zoon van JOHAN ISENHOUT VAN NES, voornoemd, heeft dit Huis, in 't jaar 1654, voor 't grootste gedeelte vernieuwd, als mede met eene warande en schoonen tuin versierd; het heeft mede een eigen laan van den *Voorburgschen Heerenweg* tot aan 't huis zelf toe, en vandaar door den *Cingel* en *Veenpolder*, over de waterscheiding, door het *Haagschen* of *'sGraaven Veen*, tot aan den *Zuidlandschen weg*, van *'s Gravenhaage* naar *Leiden*.

't *Loo* dan waarvan wy spreeken, ligt op het bergachtigste en boschrykste gedeelte der *Veluwe*, by het dorp en de Heerlykheid *Appeldoorn*, drie mylen bewesten *Deventer*, zynde byna evenver af van de *Zuiderzee*, den *Rhyn* en den *Ysfel*, welke wateren het jagtperk van 't *Loo*, als eene gracht insluiten: voor 't overige is het byzonderlyk ruim en uitgebreid in velden, bergen en bosschen, zo dat men telkens op nieuwe hoogten komende, onuitzienlyke streeken lands ontdekt, waarin het oog op eene allerаangenaamste wys verlustigd wordt, zo door het raamen en keeren van 't Wild, als door alles wat de Natuur het oog van den zo zeer begunstigden mensch zoude konnen aanbieden: gemaklyk wordt aldaar van alle kanten de wisseling van honden en paarden gezien, en de loopplaatsen ontdekt, waar-

door de jager in ſtaat geſteld wordt zyne prooi met vrucht te konnen vervolgen en te konnen betrappen, terwyl aan den anderen kant, de herten, wilde zwynen, wolven, haazen enz. hier en daar door de kreupelbosſchen gedekt, of in het zwaare hout bevyligd worden; met één woord, Natuur en Kunst ſchynen zig hier om ſtryd uitgeput te hebben, om den bezitter van zulk een overheerelyk en welgelegen Landgoed te verlustigen, en hem in ſtaat te ſtellen van, ten behoorelyken tyde, de vermoejende ſtaatszorgen, met zo veele aangenaamheden te verwisſelen.

Het gemelde vorstlyk *Loo*, is, wel is waar, deszelfs grootheid verſchuldigd aan het Doorluchtige Huis van *Oranje*, maar is ondertusſchen van gryzen ouderdom: de vroege *Gelderſche Vorsten* hebben deeze plaats, om derzelver verrukkelyke ligging, reeds voor hunne lustplaats verkoozen, en er een deftig ſlot geſticht, 't welk thans bekend is onder den naam van het *Oude Loo*; alhier namen zy hun verpoozend verblyf, wanneer zy van oorlogen vry, en van het Landbeſtuur vermoeid waren.

Onder deeze Hooge Heerlykheid, behooren drie dorpen, naamlyk *Appeldoorn*, *Beekbergen* en *Loenen*, welk dorp *Loenen* weder onderſcheiden moet worden, niet alleenlyk van het Slot en de Buurtſchap *Loenen* in de *Overbetuwe* gelegen, maar ook van een ander dorp van dien zelfden naam, in de Provincie van *Utrecht*, en mede zeer beroemd ten aanzien van deszelfs overaangenaame ligging. Van de drie gemelde dorpen welke onder de Hooge Heerlykheid 't *Loo* behooren, is *Appeldoorn* wel het voornaamſte, en, by het Lusthuis gelegen, wordt het in den zomertyd ſterk bezocht van vreemdelingen, van allerleien ſtaat en rang, zo die om vermaak, en door het gerucht uitgelokt, derwaarts komen reizen, als die aan het Stadhouderlyke Hof iets te doen hebben: deeze toeloop is zelfs zo groot, dat men genoodzaakt geweest is, het dorp van tyd tot tyd, door den aanbouw van meer huizen, te vergrooten — Eertyds maakten de drie dorpen een

byzonder Schoutamt uit, 't welk naar het eerstgenoemde dorp, als de hoofdplaats daarvan, het *Schoutamt van Appeldoorn* plag genoemd te worden; dit Schoutamt was ingelyfd in het *Landdrostamt van de Veluwe*, welk Landdrostamt ten dien tyde tien *Schoutamten* binnen deszelfs jurisdictie telde: staande het Stadhouderschap van Koning WILLEM DEN DERDEN, Prinse van *Oranje*, bekend onder den naam van Koning WILLIAM, (waarvan straks nader,) was 't *Loo*, benevens de drie bovengenoemde dorpen wel reeds als eene Hooge Heerlykheid erkend geweest; dan, by deszelfs overlyden, in den Jaare 1702, werd het door 's Lands Staaten verklaard vervallen te zyn aan de Provincie van *Gelderland*; ingevolge van welke verklaaring het weder tot een tiende Schoutamt van de *Veluwe* gemaakt werd: voor zodanig is het gehouden tot in den jaare 1749, toen, in het stadhouderlyke bewind van wylen WILLEM DEN VIERDEN, over de Provincie *Gelderland*, eene merkelyke verandering gemaakt, en hetzelve hersteld werd, op dien voet zo als het eertyds door Koning WILLIAM bekleed was; deeze verandering moest noodzaakelyk ten gevolge hebben, dat ook de Hooge Heerlykheid 't *Loo* hersteld, of liever dat het tiende Schoutamt van de *Veluwe*, weder tot eene Hooge Heerlykheid, behoorende aan het Doorluchtig Huis van *Oranje*, verklaard werd; weshalven het *Loo* met veele bygevoegde voorrechten, aan Hooggemelde zyne Doorluchtige Hoogheid, als erfgenaam van Koning WILLIAM, werd overgegeeven, benevens de drie reeds genoemde dorpen *Appeldoorn*, *Beekbergen* en *Loenen*, en de daaronder behoorende Buurtschappen, welken van ouds daaronder betrokken geweest waren; deeze buurschappen waren *Souren* of *Hoogsouren*, naar welke het nabygelegen *Hoogsourensche bosch* deszelfs naam draagt; als mede de Buurtschap *Uchelen*, waarnaar ook het *Uchelerbosch* genoemd is: in 't *Sourensche bosch* voornoemd, was, ten tyde van Koning WILLIAM, eene plaats, alwaar de Reigers tot de Valkenjagt gevoed werden; waarom

die plaats ook nog ten huidigen dagen den naam van *Reigerskooi* draagt.

De Doorluchtige Prins van *Oranje*, die de eer genooten heeft van den *Britſchen troon* beklommen te hebben, en ten wiens onſtervelyken roem, eene medaille is geſlaagen, hebbende aan de eene zyde de afbeelding van den Vorst, met het volgende devis om den rand: *Quod violenta nequit peragit tranquilla potestas*; dat is:

EENE GERUSTE EN ZACHTE MAGT, BRENGT TE WEGE, HET GEEN EENE GEWELDIGE NIET KAN:

Op de andere zyde zag men een vloot ſchepen ter zee, en een leger te lande; en zyne Hoogheid, als het hoofd derzelve, te paard, wyzende met zynen Generaals ſtaf op het beeld van de Juſtitie, dat, reeds waggelende en aan 't vallen is; met dit randſchrift: *Fouta eſt victoria cura*; dat is:

ZO GROOT IS DE OVERWINNING DER ZORGE.

Deeze Vorst, wiens aart en grootheid wy door den Dichter J. DE RECHT, in het volgende Grafſchrift kunſtig uitgedrukt vinden:

Hier ligt de liefde en lust der Engelſche onderzaaten;
De Stuurman van de hulk der zeven vrye Staaten;
De Alcides zyner Eeuw, die monſters heeft geveld,
En paalen aan den loop der Franſche zon geſteld.
De Haagſche Scipio, die, ryk van Laauwerbladen,
Een trits van kroonen won door onnavolgbre daaden;
De Britſche Auguſtus, die, in 't nypen van den nood,
Der volken recht herſtelde, en Janus tempel ſloot:
Het ſterven van dien Held deed duizend Vorſten beeven,
Europa ſcheen met hem den laatſten ſnik te geeven;
Indien de dapperheid werd van den dood gevreesd,
Hy was, gelyk zyn roem, onſtervelyk geweest.

Deeze groote Vorst de magt der *Franſche Wapenen* vernederd, en, door de wapenen van den

Staat, welken hy als een vroeg ervaren en ſtoutmoedig opperhoofd, te water en te land, met een onbegrypelyk geluk, en onder zichtbaare zegening van God, voerde, beteugeld hebbende, waarvan eene wenſchelyke vrede het gevolg was, zonder dat hy immer eenig misbruik van zyne menigvuldige triumphen heeft gemaakt, wat men ook in onze dagen van onrust en haat, moge zeggen van eene vooronderſtelde heerſchzucht, en verlangen naar eene alleenheerſching: (wat dit betreft vindt men op deeze wyze van Koning WILLIAM geſproken. „ Begryp „ verder, hoe weinig heerſchzuchtig deeze dappere „ held moet geweest zyn, daar hy zyne Gemaalin „ niet eens dorst verzoeken te beſluiten, van, zon„ der hem, nimmer over *Grootbrittanje* te regeeren; „ want toen Doctor GILBERT BURNET, de Prinſes „ daartoe overgehaald had, zeide zyne Hoogheid, „ naderhand, *dat hy nu reeds negen jaar getrouwd ge„ weest was, doch nog niet had durven onderſtaan, de „ Prinſes op een ſtuk te brengen, dat* BURNET, *in „ één' dag had weeten aftedoen*" — Toen, na veel onrust in *Engeland* voorgevallen, zyne Hoogheid, de kroon van dat Ryk, opgedraagen was geworden, (in het jaar 1689,) verklaarde hy by die gelegenheid aan de Staaten; „ Dat deeze nieuwe waardigheid, „ geenzins de zorg en genegenheid zou verminderen, „ welke hy altoos tot de welvaart van den Staat ge„ had had, en dat hy nu zelf de amten, die hy in „ hunne Staaten bekleedde, tot meer dienst en voor„ deel van die Gewesten zoude konnen waarneemen")
— Toen dan een wenſchlyke vrede alle de dappere daaden van deezen doorluchtigen Held bekroonde, verkoos hy de aangenaame ſtreeken van *Gelderland*, om zyn afgeſloofden geest en lichaam te verpoozen, en met verlustigende uitſpanningen te verkwikken: (de ridderlyke jagt bekleedde op de lyst daarvan den eerſten rang;) *Soestdyk* trok 't eerst zyn aandacht tot zig; daarna *Hoogſour* voornoemd; dan deeze beiden, hoeveel vermaaks zy den Vorst ook beloofden, weeken welhaast voor het verrukkelyke, en fraai gelegen

Loo: hier begeerde hy dan, op het voorbeeld van andere Vorsten, een gedenkteken van zynen geest en welige gedachten, voor de nakomelingschap optèrichten, of liever aanteleggen; hy gaf naamlyk bevel dat aldaar een Jagtvertrek gesticht zoude worden.

In korten tyde was het zelve aanzienlyk en bevallig in stand gebragt, door den onvermoeiden vlyt en kunde van den Heere *Portland*, dien er het opzicht over was gegeeven, en aan wiens gedachten, niet minder dan aan die van den doorluchtigen Koning WILLIAM, men de aanzienlyke, talryke en keurlyke grootsheden en vermaaklykheden van dit vorstlyke Lustverblyf te danken heeft.

Het werk, zegt zeker schryver, wies op met den aanwas van zynen Meester, die, gelyk gezegd is, gantsch *Europa*, door de verlossing van *Engeland*, beveiligd hebbende, en met de kroonen van niet minder dan vier Koningryken te rug komende, by ons, by zyne geliefde *Nederlanders*, in zegepraal overkwam.

De weinige oogenblikken welken den Vorst overig bleeven, werden dan op het heerlyk *Loo* doorgebragt, in tegenwoordigheid van veele Afgezarten van den Keizer, van veele Koningen, van meer dan éénen Keurvorst, en ontallyke Prinsen, Baronnen en Graaven, wier toevloejing, wegens zyne Majesteits onbegrypelyke daaden en verdiensten, nu zonder voorbeeld groot was: het aanwezen van zulk een drom van gekroonde hoofden, en lieden van den voornaamsten stand en geboorte, baarde mogelyk, en wel waarschynlyk de gedachten, om dit, gelyk men het noemde, Prinslyk Lusthuis, in een Koninglyk te veranderen; waartoe ook wel spoedig de hand aan 't werk geslagen werd, en met welken arbeid men onvermoeid voord voer, tot zo lange dat het Lustverblyf die uiterlyke gedaante, wegens den bouw en plaatzing verkreeg, als het nog hedendaags, (eenige veranderingen naderhand gemaakt, uitgezonderd,) gezien, door den Doorluchtigen Erfstadhouder WILLEM DEN VYFDEN, als erfgoed bezeten, en

reeds een geruime tyd, ter oorzaake van 's Vorſten tegenwoordige omſtandigheden, (waarvan nader,) bewoond wordt.

De gantſche Heerlykheid beſlaat eene ruimte gronds van 160 morgen; waarvan wy de gelegenheid op de volgende wyze kortlyk konnen opgeeven.

De toegang op de eene zyde is de groote heirbaan van *Harderwyk* naar *Deventer*; van *Elſpeet*, over bergen en door boſſchen, met veele wegen tot elkander loopende, tuſſchen het Hof van Koning WILLIAM, en zeer veele Jagtlustplaatſen, de aanzienlykſte des Lands, naast die waarover wy thans ſpreken.

Dit overheerelyk Landhuis is voorzien, en pronkt met de ſchoonſte en aanzienlykſte ſtallingen, by welken men, in bevallige perken, ook vindt, de vertrekken voor de Jaagers, allerlei honden, enz: voords heeft men er de verblyfplaats van den Bouwmeester, Grottemaaker, de Fonteinwerker, en dergelyken, welken tot onderhoud deezes perks noodig zyn; behalven de Brouweryen, Bakkeryen, Botteleryen, en dergelyken, alles tot geryf en gemak van de vreemdelingen en werklieden, zeer zorgvuldig geſchikt: de andere zyde van deeze Vorstlyke Lustplaats wordt geſlooten met het oude Kaſteel, liggende in eene allerſchoonſte ruime Vyver, die onophoudelyk van het afwellende water overvloeit: naar dit hof gaat men over eene ſchoone lange brug, aan de omliggende tuinen en het Voorhof vastgehecht: van binnen ziet men een ſchoon *Basſecour*, rondom met groote vertrekken, tot allerleien dienst, van allerleie gemakken voorzien, en op de meeste hoeken met zeer ſchoone ronde torens verſierd: rondsom hetzelve is eene bevallige Plantaadje, van Eiken, Linden en Sparrenboomen, door welken het byna in 't rond beſlooten wordt; een weinig ter zyde ziet men een waterſprong, zeer ſchoon, hoog en dik van ſtraalen, welke onophoudelyk met eene bewonderenswaardige gelykheid blyft

doorſtraalen, ſpeelende met eene veronachtzaamde en, naar oogenſchyn, kunstlooze bevalligheid, aan alle kanten op de rondsomliggende wateren, met ſtraalen welken er rondom dartelen, en met een ſtreelend geruis nedervallen.

Van vooren gaat er een zeer ſchoone breeden weg voorby het Hof, welke zig verſcheidene maalen in andere takken uitſpreidt, naar *Appeldoorn*, en het Bosch, door welken deezen weg doorſneeden wordt: gemelde weg is aan de zyde van het Hof met éene ry, en aan de overzyde met veele ryen boomen, byzonder bevallig en groot, ruim beplant: de weg en boomen doen zig op voor de Hofpoort, met een groot halfrond; een inzicht zo lang dat men het einde daarvan naauwlyks behoorelyk kan onderſcheiden, wanneer men uit de voordeuren ziet van het Hof, welks Basſecour voornoemd, met de vleugelen en torens der Stallingen, Wachtplaatzen, Keuken en andere vertrekken geſlooten, van vooren gebecht wordt met een zeer ſchoone yzerene barriere, ter wederzyde der groote poort.

Voords zyn de fraaiste byzonderheden, alle welken den Lezer op de volgende plaaten voorgeſteld worden deezen:

De Moerſprong — de weg naar 't groot Basſin — 't Bosch en de tuin van 't oude Kaſteel — de Allée naar den Heerenweg, voorby 't Hof loopende — de vleugelen van 't Hof.

De Dolfynsſprong op het Basſecour — de Parken — de Barriere van 't Voorhof — Poort en Sentinelle — Alle naar Appeldoorn.

's Konings Cabinet — de Fontein van glaucus — groene ſchutten tot rustplaatzen dienende — Dool-Allées — Torens der rondgaande Berceau — de Tritonsfonteintjes.

De Orangeries, waarin men met een trap uit 's Konings Cabinet komt — Syringe Fontein — de Konings Grot — de groote Tuin, enz. — 't Boulegrin (vlakte van zoden.) *— 's Konings Fontein — Fontein van Vernus — het Doolhof.*

De Trap-cascade — Zwaanenfontein — het Rivier godinnetje en den Tuingod — ingangen tot de Grot des Konings en der Koninginne — ingang tot de Koninglyke baden.

De ſpringende Wereldkloot — Arion met de afvlietende Basſins.

De Cascade van Narcisſus — het perk der Nanen — de Fontein van Hercules — de ſprong royal — de groote Fontein — het amphitheater — de Muur met de geſchoren nisſen.

De vier beeken met de Grotſprongen — Repoſoir der Najaden — de Zeeappel, (een eenvouwdige maar fraaije Fontein.) — *de zeeſprong van Faunus, beſtaande uit een term van Mercurius, term van Pallas; term van Silvaan, term van Midas, term van Pomona, term van Bachus.*

De Offerfontein — het groote vlies van de Visſchertjes — de Triumphboog — het wilde Bosch, en andere byzonderheden meer.

Zie daar het geen, waarmede wy geoordeeld hebben, den verzamelaar van Vaderlandſche prentkunst geen ondienst te zullen doen, indien wy het voegde by de fraaie afbeeldingen van het Vorstlyke *Loo*, welken hem by deezen aangeboden worden; afbeeldingen overwaardig, niet alleen om het geen zy voorſtellen, maar ook om de kunst waarmede zy behandeld zyn; zy hebben zekerlyk 't haare toegebragt om den naam van DE HOOGE der vergetelheid te onttrekken, gelyk hy dan ook in loflyke gedachtenis zal blyven leeven, zo lang er kunstminnaars zullen beſtaan.

't Zy ons vergund by dit weinige nog te herhaalen, dat dit *Loo*, deeze Vorstlyke Lustplaats, thans het verblyf is van zyne Doorluchtige Hoogheid, den Heere Erfſtadhouder, WILLEM DEN VYFDEN, en Hoogstdeszelfs Doorluchtig gezin — dat deeze uitmuntende Heerlykheid het verblyf van dien Vorst geweest is van dien tyd af, dat men heeft konnen goedvinden hem te ontzetten van het commando over 't Guarniſoen in *'sGravenhage*, en hetzelve op te draagen aan Heeren Gecommitteerde Raaden — uit dit vorstlyk

verblyf, uit deeze retraite, welke zyne Doorl. Hoogh. niet kan verlaaten, om weder in de gewoone Hofplaats te verschynen, ten zy men hem in ſtaat ſtelle van zulks met glans te konnen doen — uit dit vorstlyk verblyf, zeggen wy, is het dat de Stadhouder reeds zo veele treffende misſives aan de Hooge Bondgenooten heeft geſchreeven, om zig te beklaagen over de handelwyze welke hy moet ondergaan, en over de laſteringen waarvoor hy nog bloot ſtaat – van hier betuigde hoogstdezelve (dato 4 Dec. 1785) aan Hun Ed. Gr. Mog. dat hy in alles de Hoogheid en Souverainiteit dier Staaten zou blyven reſpecteeren; tot 'sLands heil en de handhaving der rechte en privilegien van deszelfs ingezetenen: „ In wier midden," zeide zyne Doorl. Hoogh. „ wy geboren en opgevoed zyn"; alles wat mogelyk was te zullen helpen bybrengen, tot luister van den Staat, en in 't byzonder van de Vergadering van Hun Ed. Gr. Mog.

Uit dit Vorstlyk verblyf, zond de Stadhouder zyne klagten, (11 Augustus 1786,) daarover, dat hem de reden waarom men hem het commando voorgemeld ontnam, (en die reden moet misbruiken van dat gezach, aan zynen kant, behelzen,) niet ware opgegeeven; waarom hoogstdezelve zeide de reſolutie van Hun Ed. Gr. Mog. desaangaande genomen, en welke zo vernederend was voor de trouwe van het huis waar uit hy was geſprooten, en welks voetſtappen hy altoos had getracht na te volgen, te moeten blyven aanmerken als of dezelve ten zynen opzichte nooit genomen of ingeroepen ware – de Ridderſchap en Edelen hebben onlangs, in eene aantekening, met zyne Hoogh. geſteld, dat de voorgemelde genomene reſolutie onwettig was, en daarby alle de leden der Hooge Vergaderinge verzocht, om duidelyk en in orde op te geven alle die pointen van beſchuldiging, met de vereficatien van dien, tegen zyne Hoogheid, uit hoofde van welken zy begreepen hebben, dat Hoogstdezelven de behandeling hem aangedaan, zoude hebben gemeriteerd; aangezien zeide zy, het tegen alle goede Juſtitie en Politie, zo wel als tegen

de grondwetten van deezen Lande aanloopt, iemand zodanige fletrisfuren toe te brengen, zonder de beschuldigingen, uit hoofde van welken zy zyn gefchied, openteleggen, dezelve met valabele bewyzen te ftaaven, en aan den befchuldigden gelegenheid te geeven van zig daaromtrent te konnen verantwoorden.

't Is eindelyk uit dit vorstlyk verblyf, dat Zyne Doorl. Hoogh. deszelfs treffelyke Misfive, (dato 10 October 1786,) aan Hunne Hoog Mogende afzond, eene misfive welke alle onpartydige oordeelaars genoegen gegeeven heefr, en wel waardig is, dat wy de volgende trekken daaruit hier overneemen:

„ Al over lang, (zegt zyne Doorl. Hoogh. daarin,) hebben wy tot ons innig leedwezen, befpeurd, dat men getragt heeft, door allerlei onbetamelyke wegen, het zaad van verdeeldheid te ftrooyen onder de Regenten en Ingezetenen van dit, wel eer, gezegend en in welvaart bloeyend Vaderland; en dat men nimmer eenige gelegenheid heeft laten voorbygaan, om onzen Perfoon en onze gehouden directie verdagt te maken, en onze onfchuldigfte handelingen en gedragingen in een allerhatelykst daglicht te ftellen; ja dat men zelfs zich niet ontzien heeft onze dierbaare en Koninglyke Gemalinne, en ons Huis, ware het mogelyk, in verachting te brengen by de gantfche Natie."

„ En alhoewel wy ons regtmatig beklag over de openbaare fchending van onzen goeden naam, en verfpreiden laster tegens ons en wat ons dierbaar is, meer dan eens aan de Heeren Staten van de Provinciën, alwaar zulks plaats had, hebben voorgedragen, en niets meer geëischt, dan dat aan ons Recht en die Juftitie mogte werden uitgeoeffend, die de geringfte Burger en Ingezeten van een vry Land vorderen kan, zoo heeft het ons nooit mogen gebeuren, dat aan ons billyk verzoek en gegronde klagten is gehoor gegeven."

„ Wanneer, zoo door Uwe Hoog Mog., als door de Heeren Staten van de refpective Provinciën, twee faamroovende Schriften, onder den Tytel: *Aan het Volk van Nederland* en *zekere gevonden Brief*, waren verboden, en eene aanzienlyke Præmie tegens de Auteurs of Uitgevers beloofd was; zoo is het gevolg daar van niets anders geweest, dan dat de ftellingen daar in vervat, in andere Schriften zyn overgenomen, en in het openbaar geleerd en aangenomen: ja wy, integendeel, hebben moeten ondervinden, dat de Laster en Leugentaal, nog paal nog perk kennende, onbefchroomd en ftoutmoedig onder het oog van den Souverain is voortgegaan, om al den Laster, dien het helfche Vuur in ftaat is aan te blazen, tegens onzen Perfoon en Huis uit te werpen, gelyk uit de menigvuldige Couranten en dagelyks uitkomende Schriften openbaar is; tot zoo ver, dat onze Perfoon daarin word befchreven, als een tweede Hertog van Alba en een Vyand van het Vaderland."

„ Bewust van onze onfchuld; verzekerd van het getuigenis

van een goed en onschuldig geweten; overtuigd, dat nimmer uit onze verrigtingen en gehouden gedrag, zedert het begin onzer Administratie, tot op het huidige ogenblik toe, zal kunnen worden bewezen, dat wy immer of ooit eenig oogmerk zouden kunnen gehad hebben, ten nadeele van 's Lands Hoogheid en onafhanglykheid, of der Ingezetenen Rechten en Privilegiën; zoo hebben wy met die verachting en verontwaardiging, die zulke Laster en Leugentaal verdiend, ons moeten stil houden, in afwagting van gunstiger tyden en omstandigheden."

Wegens het voorgevallene te *Hattem* en *Elburg*, en de daaruit oorspronglyke klagten Zyn Doorl. Hoogh. gedrag, zegt Hoogstdezelve:

„ Het is ons ook nooit als een poinct van beschuldiging toegekend, wanneer wy in de Provinciën van Holland en Zeeland, op requisitie van de Heeren Staten van voorschreve Provinciën, Troupes hebben gezonden tot mainten van de goede orde en tranquiliteit; en offchoon wy met gelyken Recht, in onze qualiteit van Kapitein-Generaal, aan de Heeren Staten van Gelderland en Utrecht niet konden weigeren die zelfde hulp en adsistentie van de Troupes, die Hunne Ed. Mog. of tot herstel van de goede orde, bewaring en conservatie van de rust, of tot hunne eigen veiligheid noodig oordeelden; zoo is ons zulks tot eene zwaare misdaad en een stap van verregaande uitzigt toegerekent."

De Missive zelve, in haar geheel te leezen, is alleen voldoende, dan daar ons bestek zulks verbiedt, zullen wy, ten slotte, de volgende hartelyke taal daarin voorkomende slechts nog overschryven:

„ Wy wenschen, (zegt dan eindlyk zyne Doorl. Hoogh.,) niets vuuriger, dan een einde te zien van alle de onaangenaame verdeeldheden, die thans in de Republiek, reeds zedert eenige jaaren ontstaan, nog plaats hebben; wy verlangen dit des te meer, om dat wy voor onze Persoon en Huis daar in byzonder geconcerneerd zyn, wy verzoeken hier toe op het allernadruklykste, dat Uwe Hoog Mog. en de Heeren Staten van de respective Provinciën, elk in den haren, daar toe de hand gelieven te bieden, en Uwe Hoog Mog. zullen ons altoos volvaardig vinden, om al wat in ons vermogen is aan te wenden tot bereiking van die gewenschte eindens."

„ Wy kennen onze verpligtingen, wy weten waar in onze ware grootheid en geluk gelegen is, niet daarin, dat wy zouden tragten, met verkorting van 's Lands Hoogheid en Privilegiën, te empiëteren op de rechten der Souvereiniteit, maar in de achting, vertrouwen en genegenheid van Regenten en Ingezetenen tot ons, wy herinneren ons de verdiensten dier Helden en groote Mannen, onze doorluchtige Voorvaders uit den Huize van Orange en Nassau. — Onze grootste ambitie stellen wy daarin, om hunne beroemde voetstappen en daden, ten beste van het lieve Vaderland aangewend, te drukken en na te volgen."

„ Wy zyn bereid ons leven, ons goed en bloed op te offeren tot welzyn en behoud van het lieve Vaderland, ter handhaving van vryheid en onafhanglykheid in Godsdienst en Burgerstaat."

In die gevoelens staan wy, en zullen wy altoos tot het laatste oogenblik onzes levens blyven, in die gevoelens wenschen en hopen wy onze Kinderen, met Gods hulp, onder het opzigt van eene waardige en verstandige Moeder, onze Koninglyke Gemalinne, op te leiden.

❃

Geteekent en Geets Door Mr Romeyn de Hooghe Etc.

1 Het Hofstuk 2 ... 3 ... Ruiter 5 Vruchthuys 6 Orangerie ...

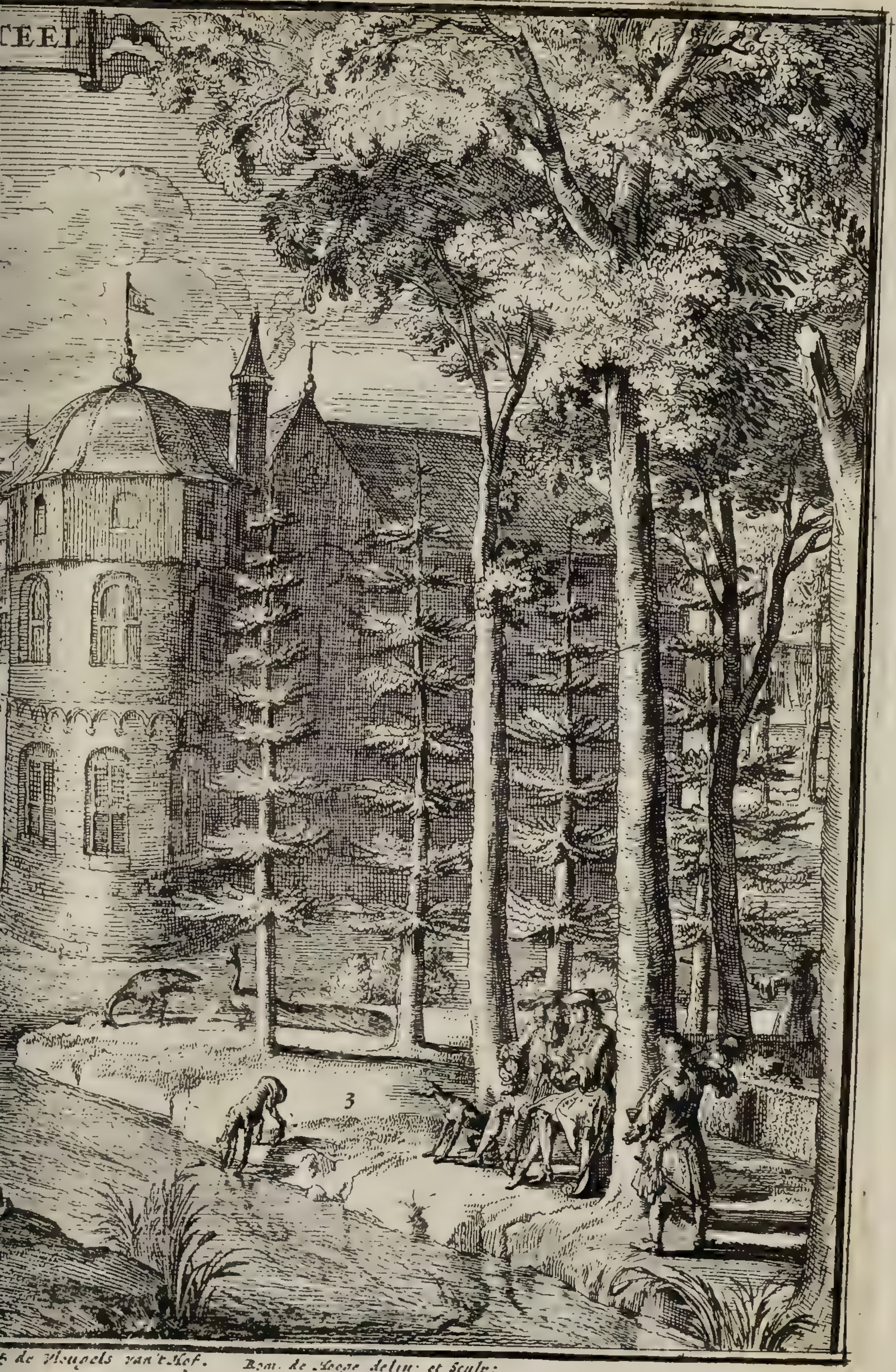

Delftfonteyn 9 Poort Dant Bassecourt 10 Vrouwen Vertrek 11 Guarde jojoux et Meubles 12 Stallingen

[illegible] Prinsen van Haar Ed. Gr. Mog. de Heeren Staaten van Holland en [illegible]

1 de Meer-sprong, 2 Weg na 't groot Bassin, 3 Bosch en thuyn van 't oud Casteel 4 Allee na de Heeren weg voor 't Hof va

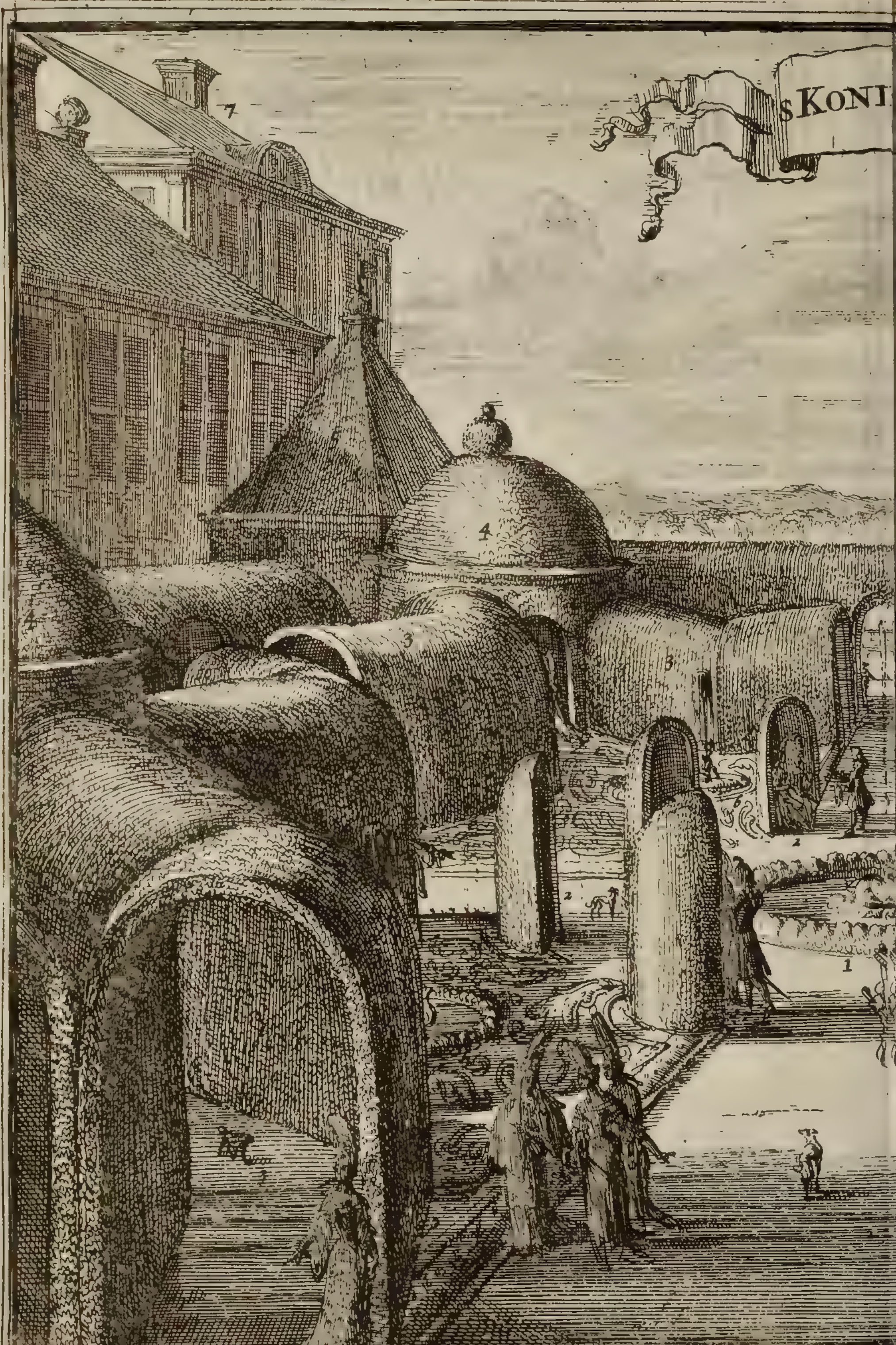
...t de Vleugels van 't Hof. Rom. de Hooge delin. et Sculp:

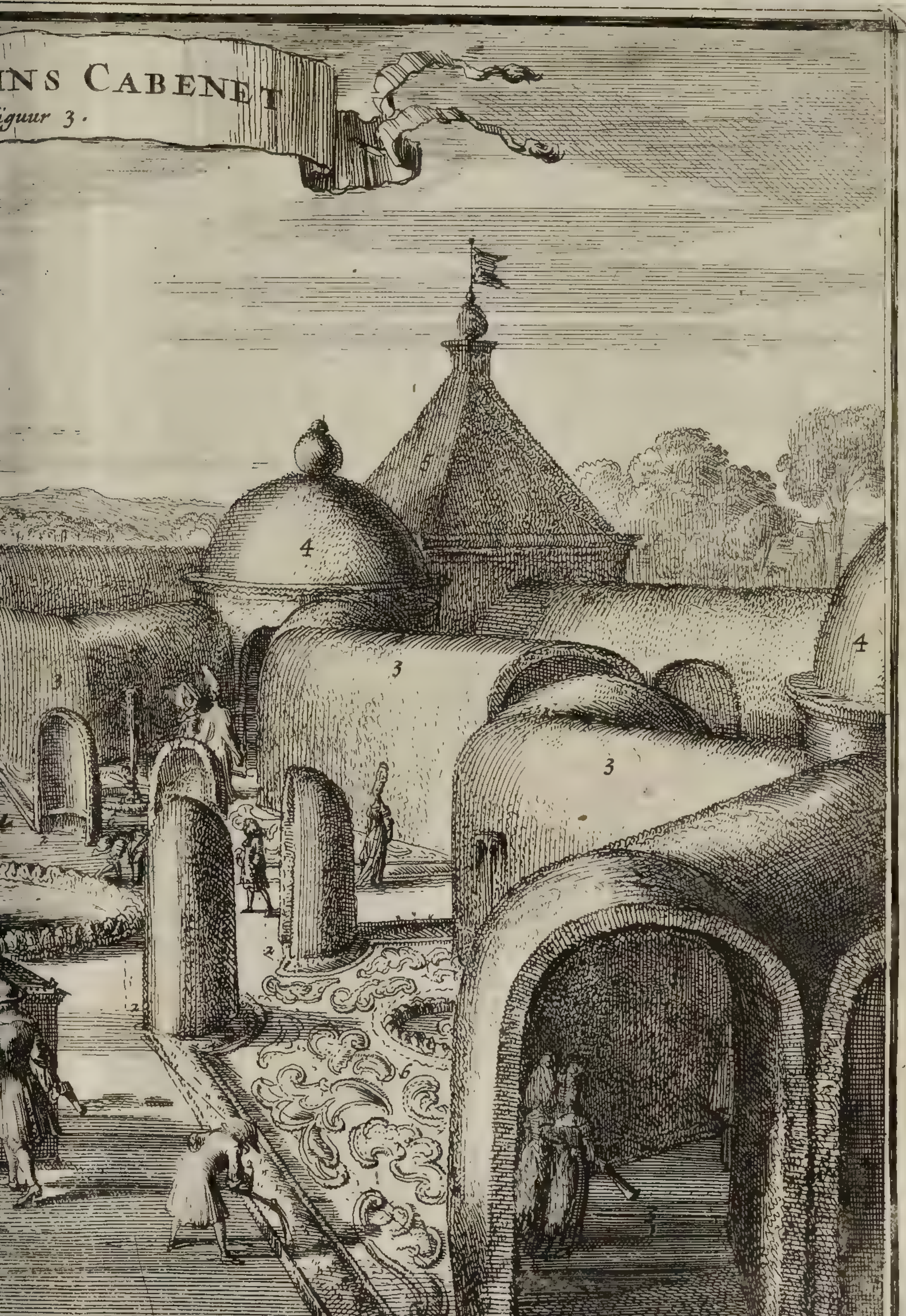
[illegible] de vier spuytende Dolfynen, 2 de Parken gazon 3 Beduyt aen de wacht by de Service

by de stallen, 5 Barrieree vant Voorhof. 6 de Poort en Sentinellen, Allee⁷ na Apeldoorn, 8 Allee en Groote weg

1 Fonteyn van glaucus 2 Groene Schutten tot rustplaetsen, 3 dool Allees, 4 de vier Domes, 5 d

orenen der rondgaende berceau, 6 de vier Tritonsfonteyntjens 7 het Hof. R de Hooge delin et Sculp.

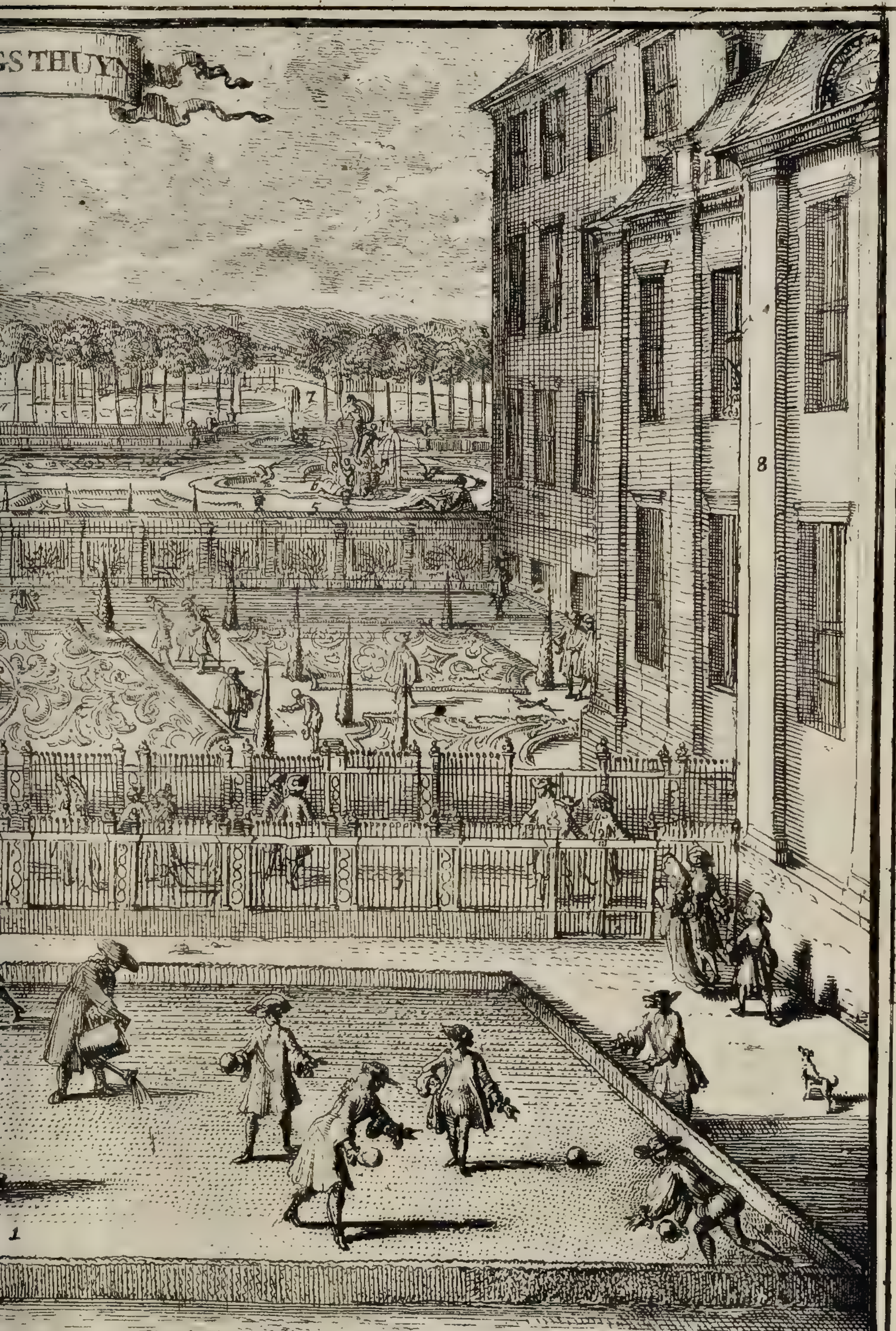
1. Trap uyt de Koningins Cabinet, 2. Weg voor de Koningin na het buytenhof, 3. Syringa Fontei

...oningins Grotte,5. de Groote thuin,6 het Hof,7 Amphiteatre en buiten Thuin,8 de groote weg v. Aelspeet

1 Het Boulegrin, 2 weg na S Konings buyten Hof, 3 Bariere grillee, 4 S Konings Fonteyne 5 Rond gaend

van't groote Park, 6 Fonteyn van venus, 7 Park der nanen, 8 het Hof. 9 het Doolhof. 10 het Buytenhof.

1 Bassin van Venus met 4 Tritons en 4 Swanen &c. 2 de caus! Fonteintjes. 3 deelen van de Parteers. 4 de Trap en

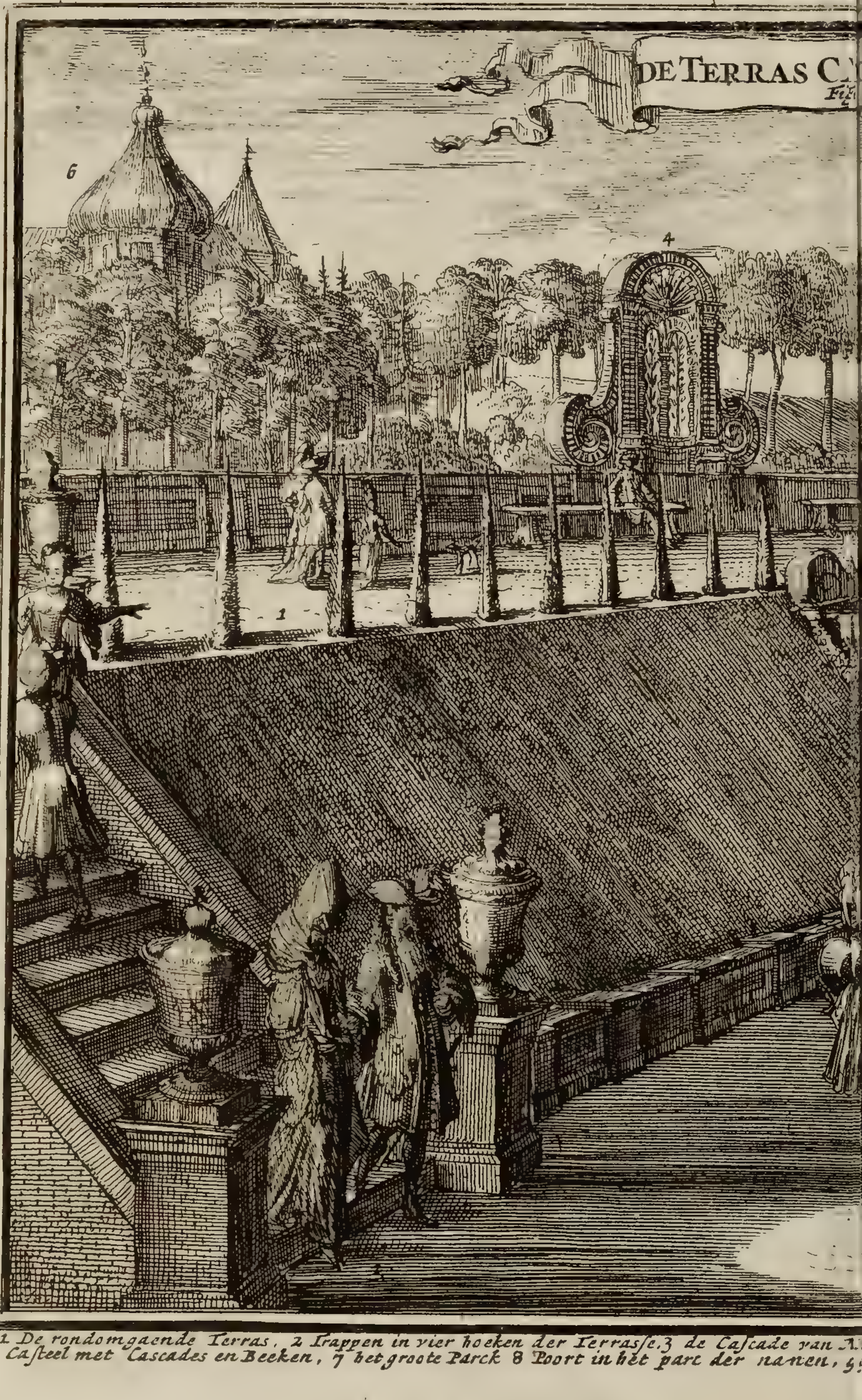
...helpen. 5 het Riviergodinnetjen en Ryngod. 6 Ingang tot de Koningins grot, 7 ingang tot de Kon: baden 8 het Hof.

1 De springende wereltkloot, 2 Parken van Boulegrin in de Grote-thuin, 3 de Glasze
6 de Terras die de Grotethuin sluyt. 7 de buiten Cingel bomen.

…ion met de afvlietende Bassins. 5 Pavilion en Reposoir op de muyr van de Terras
R. de Hooge delin: et Sculp:

1 De rondomgaende Terras, 2 Trappen in vier hoeken der Terrasse, 3 de Cascade van N
Casteel met Cascades en Beeken, 7 het groote Parck 8 Poort in het parc der nanen, 9

s, met al de bywercken, 4 Pavilion op de muur, 5 de ingang en doorgang na het oude
a la rustique in de moes-thuinen. R. de Hooge delin: et Sculp

1. de Fonteyn van Hercules. 2. de lage muyr die de terrassen sluyt. 3. de Sprong Royael. 4. de Grot
8. het Amphitheätre. 9. de buyt

5. de Fonteyn tussen de reposoirs. 6. de buyten Poort. 7. de buyten Allees op de Berg.
met de geschoren nissen.

1 de Grott Fonteyn in t Amphiteatre, 2 de Fonteyn royael. 3 de vier Becken met de grotsprongen, 4 Allees van't oud H

...verlsydse Poorten, 5 Fonteyn^en van Hercules en Venis in 't groot Park, 6 het Hof.

...delin et Sculp.

1 Een Sprong en vliegen van de [illegible] 2 [illegible]

…4 de Zeeappel. 5 het Amphitheater en zyn fonteinen 6 het Hof …

1 Het middelrond van Faunus, 2 Term van Mercurius, Term van Pales, 4 Term van Silvanus, 5 Term

...das. 6 Term van Pomona. 7 Term van Bachus. B. de Hooge delin et Sculp.

1 Dubble wel aen de voerrliet, 2 Weg en Kage vant Casteel na de 3 Cyffer Fonteyn 4 het grote vlies van de

s, aan de Dubble Balustrade. 5 Het groot Bassin 6 Arcus triumphalis. 7 het wilde Bos [illegible]

· Isaac Leonard Baskin ·